SERkut-hanke edistää sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kiertotaloutta

– korjattavuus ja uudelleenkäyttö keskiössä

Annikki Rossander annikki.rossander@forumvirium.fi
SERkut-hanke
Forum Virium Helsinki

Lisätietoa
https://kiertoelektroniikka.fi/serkut-hanke/

Sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kiertotaloutta edistetään Forum Virium Helsingin koordinoimassa SERkut-hankkeessa, jonka projektipäällikkö **Annikki Rossander** avaa ajatuksiaan erilaisista sähkölaitteiden kiertotalouteen liittyvistä näkökulmista.

SERkut – Sähkö- ja ElektroniikkaRomut kiertoon uusilla tavoilla -hankkeessa pyritään kehittämään kaupungeissa syntyvät SER-materiaalivirran hyötykäyttöä yhteistyössä kaupunkien, yritysten ja TKI-toimijoiden kanssa. Hankkeen tavoitteena on tarjota yrityksille mahdollisuuksia monenlaiseen oman toiminnan kehittämiseen SER-laitteiden kiertotalouden tehostamiseksi. Tarjolla on muun muassa webinaareja, työpajoja, yrityskiihdyttämöjä sekä yrityskohtaista sparrausta. Hankkeen pilottipaikkana toimii Helsingin kaupungin Uusix-verstas.

Laitteiden kierrätyksellä sosiaalista vaikuttavuutta

SERkut-hanke sai alkunsa, kun aiemmin toteutetussa DOT (Data opiskelijan tukena) -hankkeessa havaittiin kaupunkiorganisaatioissa olevien ensimmäisen elinkaarensa päässä olevien IT-laitteiden määrä.

”Tästä lähdettiin keskustelemaan, että miten laitteiden elinkaarta pystyttäisiin pidentämään mahdollisimman tehokkaasti, ennen kuin siitä tulee jätettä”, Rossander kertoo.

Uusix-verstaalla tehostetaan IT-laitteiden kierrätysprosesseja ja materiaalitarjontaa. Lisäksi tavoitteena on kehittää kysyntä-tarjonta-vuorovaikutusta kiertotalouden suuntaan sekä mitata kunnallisen poistokierron nopeutta.

Kiertotaloudessa tavoitteena on luonnonvarojen kuluttamisen vähentäminen, olemassa olevien materiaalivirtojen hyödyntäminen, energiankulutuksen vähentäminen sekä uusien ratkaisumahdollisuuksien luominen.

”Esimerkiksi urban miningin tarjoamista resurssien hyötykäytön mahdollisuuksista puhutaan vielä varsin vähän”, Rossander huomauttaa.

Kiertotaloudessa on resurssiviisauden ohella tunnistettu taloudellinen ja sosiaalinen näkökulma, joihin liittyvät näkökulmat unohtuvat Rossanderin mukaan keskustelusta varsin usein.

Sähkö- ja elektroniikkalaitteet

”Erityisesti kiertotalouden sosiaaliset näkökulmat unohtuvat usein. Tämän vuoksi SERkut-hankkeessa toteutettavat elinkaaren pidentämiseen pilotoinnit toteutetaan Uusix-verstaalla, joka on Helsingin kaupungin Sosiaali- ja terveystoimen ensivaiheen kuntouttavaa työtoimintaa toteuttava organisaatio”, Rossander sanoo.

Korjattavuus suurimpana haasteena

Rossanderin mukaan korjattavuus on yksi suurimpia SER-kiertotalouteen liittyviä haasteita. Erityisesti

kuluttajille myytävät tuotteet saattavat olla kiinni liimattuja eikä laitetta välttämättä saa ollenkaan auki rikkomatta sitä.

”Lähtökohtaisesti B2B-koneet tehdään kestävämmiksi ja korjattavammiksi kuin B2C-koneet, jolloin elinkaaren pidentäminen korjaamallakin on helpompaa”, Rossander toteaa.

Elektroniikkalaitteiden uudelleenkäyttöön vaikuttaa myös vahvasti laitteiden brändi ja siihen liitetty arvo. Puhelimissa jälleenmyydään lähinnä iPhoneja ja Samsungia, kannettavissa tietokoneissa uudelleenkäyttömarkkinaa hallitsee Apple.

”On eräällä tavalla salonkikelpoisempaa ostaa ja käyttää kierrätettyä Applea kuin jotain muuta kierrätettyä tuotetta, koska sen brändi on niin voimakas. Tämän vuoksi laitteita lienee helpompi myydä kuin muita merkkejä”, Rossander pohtii.

Korjattavuuden ja elinkaaren pidentämisen kannalta järkevintä olisi oikeastaan ostaa pöytäkone kannettavan sijasta, sillä siinä on mahdollisuus itsekin vaihtaa osia ja toimittaa kiertoon vain käytöstä poistetut komponentit. Monissa lisätarvikkeissa, kuten näytöissä ja televisioissa korjattavuus on hankalaa, sillä se tyypillisesti vaatii paljon varaosia. Varaosien varastointi puolestaan vaatii paljon tilaa, mikä johtaa yrityksen näkökulmasta lisäkustannuksiin.

”Tietenkin laitteita voisi uudelleenkäyttää jossain muussa kuin alkuperäisessä tarkoituksessaan. Esimerkiksi jotkut taiteilijat ottavat mielellään vastaan

käytöstä poistettuja näyttöjä tai televisioita osaksi installaatioita. Tabletteja puolestaan voitaisiin uudelleenkäyttää esimerkiksi varausjärjestelmän toteutuksen osana”, Rossander kuvailee.

EU:sta uusia säädöksiä

Elektroniikkalaitteisiin liittyvään lainsäädäntöön odotetaan EU:sta uusia tuulia. Tällaisia ovat esimerkiksi tuotepassi, laitteiden korjattavuuteen sekä tuotesuunnitteluun tähtäävät uudet säädökset.

”Korjattavuuteen liittyy kyllä sekin ongelma, että korjaajia ei ole valmiiksi vastaamaan tulevaan kysyntään. Tämä vaatisi lisää korjausosaamiseen täh-

Sähkö- ja elektroniikkalaitteet

täävää koulutusta ja tietenkin yrityksiltä lupia korjaustoiminnalle", Rossander tuumii.

Digitalisaatiosta odotetaan helpotuksia muun muassa materiaalivirtojen seuraamiseen sekä lisää mahdollisuuksia palkata uusia työntekijöitä myös pienempiin yrityksiin.

"Uudelleenkäyttöön tähtäävässä liiketoiminnassa on kuitenkin havaittu, että verotus ei tällä hetkellä ole kovin kiertotalousmyönteistä, sillä esimerkiksi arvonlisävero maksetaan uudelleen, kun laite myydään yrityksen toimesta uudelleenkäyttöön", Rossander huokaa.

Tuotesuunnittelulla on mahdollista vaikuttaa tuotteen elinkaareen, kun määritellään korjattavuus ja kiertotalouden näkökulmat jo tuotetta suunniteltaessa. "Jopa 80 % tuotteen kiertotalouden asioista voidaan määritellä siinä vaiheessa, kun sitä vasta suunnitellaan", Rossander korostaa.

> Jopa 80 % tuotteen kiertotalouden asioista voidaan määritellä siinä vaiheessa, kun sitä vasta suunnitellaan.

Rohkeasti yhteyttä offline

Rossanderin näkökulmasta kiertotalouden kehittämisen keskiössä on yhteistyö ja Forum Virium haluaakin tehdä yhteistyötä monialaisesti eri toimijoiden kanssa. Koska organisaatio on Helsingin kaupungin omistama, pitää tekeminen yhdistää jotenkin siihen, että ratkotaan jotakin kaupungissa tunnistettua haastetta.

"Olen sitä mieltä, että ihminen ei pure. Joten yhteyttä kannattaa ottaa rohkeasti eri toimijoihin. Useimmat haluavat jakaa tietoa ja osaamista siitä, miten haasteita on mahdollista. Yhteistyö, rohkeus kokeilla uutta ja jatkuva oppiminen ovat avaimet menestykseen", Rossander painottaa.

Rossander näkee kiertotalouden mahdollisuutena luoda käytännön ratkaisuja globaaleihin ongelmiin. Kiertotalous on yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa, sillä ilman yhteistyötä ei synny kestäviä liiketoimintaratkaisuja.

Kiertotalouden ei tulisi olla vain ympäristötietoisuuden edistämistä, vaan sen tulisi myös luoda innovatiivisia liiketoimintamalleja, jotka tukevat kestävää kasvua", hän tiivistää.

